

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

KNUT HAMSUN

Pan
●
Victoria

Traducere din limba norvegiană de
VALERIU MUNTEANU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Denisa Comănescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Florina Vasiliu, Carmen Petrescu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

KNUT HAMSUN

PAN. VICTORIA

Copyright © Gyldendal Norsk Forlag AS 1894, 1898

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2014, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HAMSUN, KNUT

Pan. Victoria / Knut Hamsun; trad.: Valeriu Munteanu. – București:

Humanitas Fiction, 2014

ISBN 978-973-689-672-9

I. Munteanu, Valeriu (trad.)

821.113.5-31=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Pan

Din însemnările locotenentului Thomas Glahn

I

M-am gândit în ultimul timp mereu la zilele fără noapte ale verii din ținutul Nordland. Mă gândesc la ele, la cabana în care am locuit și la pădurea care se întindea în spatele ei. Apoi încep să aștern în scris unele amintiri, ca să-mi mai omor timpul și să mă distrez. Zilele trec foarte încet; nu reușesc să le fac să se scurgă atât de repede pe cât aș dori; totuși, duc o viață dintre cele mai vesele. Sunt mulțumit de toate – și cei treizeci de ani ai mei nu înseamnă nicidecum o vârstă apăsătoare. Cu câteva zile în urmă, am primit două pene trimise de departe, de o persoană care nu mi le datora, două pene învelite într-o coală de hârtie de corespondență marcată cu o coroană și pecetluită cu ceară. M-a bucurat foarte mult să văd niște pene de o culoare atât de diabolic de verde. Încolo, nu sufăr de nimic, cu excepția unor dureri reumatice, care apar din când în când în piciorul stâng – consecințele unei răni provenite de la o împușcătură. Dar rana s-a vindecat de mult.

Îmi amintesc că, în urmă cu doi ani, timpul îmi trecea foarte repede, mult mai repede decât acum; aproape că s-a scurs o vară întreagă până să-mi dau bine seama de aceasta. Acum doi ani, în 1855 – dar despre toate astea scriu doar pentru plăcerea mea –, mi s-a întâmplat ceva, sau poate am visat numai. Am uitat multe amănunte ale acestor întâmplări, fiindcă nu prea m-am mai gândit la ele de atunci; îmi aduc totuși aminte că

noaptele erau foarte luminoase. De asemenea, că aproape toate mi se păreau neobișnuite atunci; anul avea douăsprezece luni, dar noaptea era lumină ca ziua și pe cer nu se zărea nici o stea. Iar oamenii pe care-i întâlneam erau ciudați; erau altfel decât cei pe care-i cunoșteam de mai înainte; câteodată era suficientă o singură noapte ca să se transforme din copii în adulți în toată puterea cuvântului. Nu erau nici un fel de farmece la mijloc, dar nu mai văzusem până atunci ceva asemănător. Vă asigur că nu.

Într-o casă mare, văruiată în alb, jos, pe țărmul mării, am întâlnit o persoană care m-a preocupat un timp. Dar acum nu mă mai gândesc la ea, ba aș putea chiar să spun că am uitat-o de tot; în schimb, îmi amintesc de toate celelalte, de strigătul păsărilor de mare, de vânătoarea în pădure, de nopțile mele, de toate ceasurile calde ale verii.

De altfel, am cunoscut persoana amintită datorită unei simple întâmplări; fără acea întâmplare, nu mi-ar fi rămas în memorie nici măcar o singură zi. Din cabana mea puteam să zăresc o puzderie de insule, ostroave și stânci, o parte a mării, câteva piscuri de munte în zarea albastră, iar în spatele cabanei se întindea pădurea, o pădure nesfârșită. Eram plin de bucurie și de recunoștință pentru parfumul rădăcinilor și al frunzișului și pentru mireasma pătrunzătoare a pinilor, care amintește de mirosul de măduvă; numai în pădure îmi regăseam liniștea și echilibrul sufletesc, numai aici îmi refăceam forțele. Cutreieram în fiecare zi dealurile împădurite, însoțit de Esop, și nu doream altceva decât să merg așa zi de zi, cu toate că pe jos era încă zăpadă și mult noroi. Singurul meu prieten era Esop; acum o am pe Cora, dar pe vremea aceea îl aveam pe Esop, câinele pe care mai târziu l-am împușcat.

Când mă întorceam seara, după vânătoare, la cabană, simțământul cald de a mă afla acasă mă străbătea adesea din creștet până-n tălpi, dându-mi fiori de plăcere; stăteam de vorbă cu Esop, spunându-i cât de bine ne merge. Așa, ziceam eu, acum

facem focul și frigem o pasăre... ce părere ai? Iar după ce totul era gata și mâncam, Esop se târa la locul său, iar eu îmi aprindeam pipa, mă lungeam pe patul de campanie și ascultam foșnetul lin al pădurii. Vântul adia ușor spre colibă și puteam auzi deslușit strigătul cocoșului-de-munte, departe, printre dealuri. Încolo, era liniște deplină.

De multe ori adormeam îmbrăcat și nu mă trezeam decât după ce păsările de pe mare începeau să strige. Iar când priveam pe fereastră, zăream clădirile mari, albe ale portului, debarcaderele de la Sirilund, băcănia unde îmi cumpăram pâinea – apoi stăteam un timp și mă minunam că mă aflu aici, într-o cabană, la marginea unei păduri din Nordland.

Lângă vatră. Esop își scutura trupul lung și subțire făcând să-i zăngăne zgarda, căsca, dădea din coadă, iar eu mă sculam repede după aceste trei, patru ore de somn, odihnit și tare bucuros.

Așa au trecut multe nopți.

II

N-are decât să plouă și să fie furtună. Vremea nu înseamnă neapărat un inconvenient. Adesea te poate cuprinde, chiar pe o zi ploioasă, o bucurie care te face să te izolezi, dorind să păstrezi numai pentru tine această fericire intimă. Privești drept înainte, râzi din când în când discret și apoi te uiți în jur. La ce te gândești oare? Un geam curat la fereastră, o rază de soare care pătrunde prin acest geam, o perspectivă spre un pârâiaș sau poate un petic de azur printre nori. Nu e nevoie de mai mult.

Altădată, nici măcar întâmplările cele mai neobișnuite nu reușesc să te scoată din toropeală; poți rămâne indiferent chiar și în mijlocul unei săli de bal, fără să iei parte la ceea ce se întâmplă în jur. Căci izvorul tuturor supărărilor și bucuriilor se află în noi înșine.

Îmi aduc aminte de o zi anumită. Coborâsem la mare. M-a prins ploaia și m-am refugiat sub un adăpost pentru bărci. Am fredonat puțin, dar fără bucurie și fără melodie, numai ca să-mi treacă timpul. Esop era cu mine; s-a așezat, ciulind urechile; am încetat să mai fredonez și am început să ascult și eu; afară se aud voci, se apropie oameni. O întâmplare, ei bine, o întâmplare foarte firească! Doi domni și o fată intră în mare grabă sub acoperișul unde stăteam și eu. Ei își spun râzând:

— Repede! Ne putem adăposti aici până stă ploaia!

M-am ridicat.

Plastronul de la cămașa unuia dintre domni era nescrobit și atârna ca un sac, după ce fusese înmuiat de ploaie; în plastron era înfiptă o agrafă cu diamante. Purta ghete lungi, ascuțite, care îi dădeau puțin aspectul unui dandy. L-am salutat, era domnul Mack, l-am recunoscut, negustorul de la care cumpăram pâine. Mă invitase odată chiar la el acasă, dar nu fusesem încă.

— A, lume cunoscută! spuse el, zărindu-mă. Ne duceam spre moară și am fost nevoiți să ne întoarcem din drum. Ce vreme! Dar când mai veniți la Sirilund, domnule locotenent? Apoi, mi-l prezintă pe domnul cel mic, cu barbă neagră, care-l însoțea; un medic din comuna vecină.

Fata își ridică puțin voalul și începu să vorbească încet cu Esop. M-am uitat la jacheta ei: după căptușeală și butoniere mi-am dat seama că era revopsită. Domnul Mack mi-o prezentă: era fica sa, Edvarda.

Edvarda mi-a aruncat o privire prin voal, apoi a continuat să vorbească în șoaptă cu câinele și i-a citit numele pe zgardă.

— Așa, te cheamă Esop... doctore, cine-a fost Esop? Nu-mi mai aduc aminte decât că a scris fabule. Nu era cumva din Frigia? Nu mai știu...

Un copil, o fată de școală. M-am uitat la ea, era înaltă, dar încă neîmplinită, cam de vreo cincisprezece, șaisprezece ani, cu mâini lungi, bronzate, fără mânuși. Poate că tocmai

în după-amiaza aceea căutase într-o enciclopedie la „Esop“, ca să se pună la punct în legătură cu acest subiect.

Domnul Mack m-a întrebat cum merge cu vânătoarea. Ce vânam de preferință? Îmi putea oricând pune la dispoziție una dintre bărcile sale, nu trebuia decât să-i spun. Doctorul nu a scos nici un cuvânt. La plecarea lor, am observat că doctorul șchioapătă puțin și că se folosește de un baston.

Am luat-o spre casă în aceeași dispoziție fadă și am început să fredonez cu indiferență. Această întâlnire sub adăpostul pentru bărci nu-mi făcuse nici o impresie deosebită; Lucrul de care îmi aminteam cel mai bine era plastronul înmuiat de ploaie al domnului Mack, în care era înfiptă o agrafă cu diamante – udată și aceea – fără o strălucire deosebită.

III

Afară, în fața cabanei, era o piatră mare, cenușie; părea că mă privește cu prietenie, ca și când m-ar vedea când sosesc și m-ar recunoaște. Când plecam, dimineața, treceam cu plăcere prin fața pietrei, și mi se părea că las în urmă un prieten bun, care mă așteaptă până la întoarcere.

Sus, în pădure, începea vânătoarea. Poate împușcam ceva, poate nu...

Dincolo de insule se întindea marea, într-o nemișcare apăsătoare. O priveam adesea de sus, de pe culmile dealurilor; când vremea era liniștită, corăbiile păreau să stea pe loc; puteam vedea uneori timp de trei zile în șir aceeași pânză, mică și albă ca un pescăruș, plutind pe ape. Dar de îndată ce vântul își schimba direcția, munții din depărtare deveneau aproape invizibili, se apropia furtuna dinspre sud-vest, iar eu asistam la acest spectacol măreț. Totul părea învăluit în fum. Pământul se învălmășea cu cerul, marea se ridica zvârcolindu-se într-un bizar dans aerian, desemnând siluete de oameni, cai și fanioane care fluturau. Stăteam adăpostit sub o stâncă și mă năpădeau o

sumedenie de gânduri, eram cuprins de o tot mai puternică încordare sufletească. Dumnezeu știe, îmi ziceam, la ce-mi va mai fi dat să fiu martor astăzi și de ce marea mi se deschide în fața ochilor. Poate că în momentul acesta zăresc centrul pământului, unde totul se agită, totul fierbe; Esop era neliniștit și, din când în când, își ridica botul adulmecând; parcă era în pragul unei boli; îi tremurau picioarele. Fiindcă nu-i spuneam nimic, se așeza jos, la picioarele mele, holbându-se și el la mare. Nu se auzea nimic care să semene a voce omenească, nici un cuvânt, nimic, în afară de tumultul descătușat al elementelor. Departe, în larg, se zărea o stâncă izolată. Apa mării îmbrățișa stânca izbind-o cu furie și se urca în sus, ca o spirală dementă, ca un zeu al mării, care parcă ieșise șiroind din adâncuri spre a contempla universul, împrăștiind spumă în toate direcțiile, cu părul și barba învârtelindu-i-se în jurul capului ca o roată; apoi se cufunda din nou în abis.

Iar în toiul furtunii, un vaporeș negru ca un cărbune înainta spre țărm...

După-amiază, când am coborât pe chei, vaporeșul cel negru intrase în port; era vasul-poștă. Pe chei se afla o mulțime de oameni veniți să ureze bun sosir oaspetelui rar; am observat că toți, fără excepție, aveau ochii albaștri. Afară de această asemănare însă, ei se deosebeau total unii de alții. Ceva mai la o parte stătea o fată cu un batic alb de lână pe cap; avea părul negru ca pana corbului, contrastând puternic cu baticul cel alb. Se uită curioasă la mine, la hainele mele de piele, apoi la arma mea; când i-am adresat câteva cuvinte, s-a jenat și și-a întors privirile în altă parte. I-am spus: „Ar trebui să porți mereu baticul ăsta alb. Te prinde bine“. În același moment s-a apropiat de ea un bărbat cu mâinile și picioarele mari, purtând o cămașă de Islanda și spunându-i „Eva“. După toate aparențele, era fiica lui. Îl cunoșteam pe acest om greoi: era fierarul, fierarul din localitate. Cu câteva zile înainte, îmi schimbase închizătorul la una din puști...

Ploaia și vântul își îndeplineau menirea, topind încetul cu încetul toată zăpada. Câteva zile vremea a fost mohorâtă și rece; ramurile putrede trosneau iar ciorile se adunau în cârduri mari și croncăneau. Dar nu a ținut mult; într-o dimineață, soarele care până atunci nu se arătase, a răsărit dincolo de pădure. Când văd soarele răsărind, mă străbate din creștet până în tălpi o rază de bucurie. Îmi arunc pușca pe umăr cu un sentiment de tăcut triumf.

IV

În vremea aceea nu duceam lipsă de vânat; împușcam tot ce doream: iepuri, cocoși de munte, găinușe – iar dacă se întâmpla să fiu jos, la țărmul mării, și dădeam de vreo pasăre de apă, o vânam și pe aceea. Erau vremuri bune, zilele erau lungi și aerul curat. Mă echipam pentru câte două zile și plecam în munți, până sus, pe culmi, unde întâlneam laponi cu reni. Aceștia îmi dădeau caș, niște roți mici de caș gras, mirosind a ierburi. Am fost acolo în mai multe rânduri. Când mă înapoiam acasă, împușcam de fiecare dată câte o pasăre și o puneam în raniță. Apoi îl legam pe Esop. Jos, la depărtare de o milă, zăream marea; pereții stâncilor erau uzi și înnegriți de apa care curgea în șuvițe fine, picurând întruna cu aceeași melodie. Când mă așezam să contemplu acest tablou, susurul apei în cădere, care se auzea până departe în creierul munților, făcea să-mi treacă timpul mai repede. Îmi spuneam: melodia asta se scurge nesfârșită în monotonia sa, și nimeni nu o aude, nimeni nu se gândește la ea, totuși ea continuă la infinit! Când auzeam acest murmur, nu mi se mai părea că munții erau pustii. Adesea se întâmplau următoarele: un tunet puternic zguduia pământul, apoi dintr-o stâncă se desprindea un bloc, care se prăbușea în mare lăsând în urmă o dără groasă de praf, ca un fum; în același moment, Esop își ridica botul și adulmeca mirat mirosul de încins, cu care nu era obișnuit. Acolo unde apa provenită din zăpadă săpase crăpături în stâncă

era destul o împușcătură sau chiar și numai un strigăt puternic spre a desprinde un bloc mare de stâncă și a-l face să se prăbușească...

Trecea o oră, poate și mai mult – timpul se scurgea atât de repede! Apoi îl dezlegam pe Esop, aruncam tolba pe celălalt umăr și porneam spre casă. Ziua era pe sfârșite.

Jos, în pădure, regăseam fără greutate vechea mea cărare cunoscută, o fâșie îngustă, cu cotituri dintre cele mai ciudate. Lăsam în urma mea o cotitură după cealaltă, fără grabă, căci acasă nu mă aștepta nimeni; mergeam liber ca un stăpân, treceam prin această pădure pașnică fără cea mai mică grabă. Toate păsările tăceau, doar cocoșul-de-munte cânta în depărtare; de altfel, el cânta totdeauna.

Ieșind din pădure, am zărit două persoane care mergeau înaintea mea; le-am ajuns din urmă: una era domnișoara Edvarda – am recunoscut-o și am salutat-o –, în spatele ei era doctorul. A trebuit să le arăt pușca; mi-au examinat busola, tolba; i-am poftit la cabana mea și mi-au făgăduit că vor veni într-o zi.

Se înserase. M-am întors acasă și am ațâțat focul, am fript o pasăre și am cinat. Mâine e iar o zi...

Liniște și tăcere peste tot. Stau tolănit pe pat până târziu și privesc afară, pe fereastră. O strălucire feerică învăluia pământul și pădurea; soarele asfințise și colorase orizontul cu o lumină roșie, densă, care stătea nemișcată în zare, ca untdelemnul. Cerul era senin peste tot; îmi cufundam privirile în această mare imensă și aveam senzația că privesc centrul universului, că inima îmi bate cu căldură la contactul cu acest spațiu vid, ca și când s-ar afla într-un loc foarte prielnic. Dumnezeu știe, îmi ziceam, de ce seara orizontul se colorează în violet și auriu. Poate că acolo sus, în sânul universului, este vreo sărbătoare, o festivitate măreață, cu acompaniament de muzică stelară și cu plimbări cu bărcile pe fluvii. Așa pare să fie! Apoi închideam ochii și îmi închipuiam că sunt și eu într-una din acele bărci – și prin minte îmi treceau tot felul de gânduri.

Cuprins

Pan	7
Victoria	133